

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

-

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

-

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

1. SUBSTANSSIOSAAMINEN

Työelämän muutoksen yhteydessä painotetaan usein yleispäteviä työelämätaitoja, kuten oman itsensä ohjaaminen; viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot; projektityöskentely; ja viestintätaidot. Ammatilliseen osaamiseen liittyvä substanssiosaaminen on jäänyt vähälle huomiolle. Sen merkitystä ei sovi unohtaa.

Vaikka työelämä muuttuu entistä enemmän tietotyön suuntaan, eivät useimpien sellaisten työtehtävien, joihin siirrytään ammatillisesta koulutuksesta, käytännön osaamisvaatimukset vähene - päinvastoin. Ammatillisen koulutuksen tuottama osaamista tarvitaan useissa sellai-sissa tehtävissä, joiden pysyvyys nykyisin mielellään kyseenalaistetaan, mutta joiden katoaminen ei teknologian kehityksenkään myötä ole lähitulevaisuuden näköpiirissä. Korkea-asteen koulutus ei valmista opiskelijoita useimpiin käytännön suorittaviin työtehtäviin: esimerkkeinä logistiikka-ala, rakennusala ja siihen liittyvät tehtävät, kone- ja tuotantotekniset alat, pintakäsittelyala sekä ravintola-ala.

Ylikouluttaminen aiheuttaa työvoimapulaa suorittavissa tehtävissä – korkeakoulutetut eivät ole välttämättä kiinnostuneita suorittavan tason työtehtävistä, eikä heillä ole tarvittavaa käytännön

osaamista – sekä johtaa yhteiskunnan resurssien tuhlaamiseen. On syytä huolehtia koulutuksellisesta tasapainosta niin, että kaikkiin työtehtäviin riittää työvoimaa.

2. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN SAAVUTETTAVUUS JA ENNAKOINTI

Ammatillisen koulutuksen saavutettavuudesta on huolehdittava. Tarkasteltaessa koulutusaloja valtakunnallisesti, on tarjottava kattavat ja laaja-alaiset koulutuspalvelut koko maassa. On huolehdittava siitä, että koulutustarjontaa on mahdollisimman laajasti eri toimialoille sekä eri ammatteihin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa kehitettäessä ei tule myöskään unohtaa marginaalisten- ja erityisalojen koulutusta.

Saavutettavuus edellyttää vahvaa paikalliset olosuhteet ja elinkeinoelämän tuntevaa koulutuksen järjestäjäverkkoa, jolla on kiinteä yhteistyö oman alueensa työnantajien kanssa. Maantie-teollisesti tarkasteltuina suurten järjestäjäkokonaisuuksien luominen ei ole perusteltua. Jopa maakuntien sisällä on elinkeinorakenteeltaan hyvin erilaisia alueita. Rakenteita, jotka hidastavat reagointia elinkeino- ja työelämän muutoksiin tulee välttää.

Elinkeinoelämän muutokset ovat nopeita ja lisäksi koulutuksen on tuettava tarvittaessa työllistymistä muuallakin kuin koulutuspaikkakunnalla. Kouluttaminen alueen sen hetkisen elinkeinorakenteen mukaisiin ammatteihin ei ole tarkoituksenmukaista. Muutosten ennakoinnin tulee olla kiinteä osa koulutuksen kehittämisprosessia.

3. KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJILLÄ ON OLTAVA RIITTÄVÄT RESURSSIT KOKO IKÄLUOKAN KOULUTTAMISEEN

Ammatillisen koulutuksen osalta on huolehdittava siitä, että koulutuksen järjestäjillä on riittävästi resursseja koko ikäluokan kouluttamiseen. Usein erityistä tukea tarvitseville oppijoille toimivin väylä työelämään on ammatillinen koulutus. Myös tähän tarkoitukseen on varattava koulutuksen järjestäjille riittävästi resursseja. Selonteon mukainen opiskeluhuollon ja opinto-ohjauksen resurssien varmistaminen tukee tätä tavoitetta. Lisäksi jo peruskouluaikana on pystyttävä varmistamaan, että kaikilla on riittävä osaaminen toisen asteen koulutuksessa selviämiseen.

4. TYÖIKÄISET, JOILTA PUUTTUU TUTKINTO; JA UDELLEEN KOULUTTAUTUMINEN

Ammatillisen peruskoulutuksen pääpaino selonteossa on peruskoulun päättäneessä ikäluokassa. Vaikka pitkällä tähtäimellä koko ikäluokka saisikin toisen asteen koulutuksen ja tutkinnon, on edelleen huomattavan suuri joukko työikäisiä, joilta tutkinto puuttuu. Heidän koulutustarpeensa on myös huomattava. Samoin työelämän muutoksen mukanaan tuoma uudelleen kouluttautumisen tarve ja sen edellyttämä ammatillisen koulutuksen resurssointi on otettava suunnitelmissa huomioon. Ammatillisen koulutuksen osuus selonteosta painottuu muutenkin liiaksi peruskoulun päättäneiden kouluttamiseen. Aikuisväestön sekä maahanmuuttajataus-taisten koulutustarpeisiin vastaaminen tulisi nostaa paremmin esille. Maahanmuuttajataustaisten kohdalla erityisen tuen tarve ja suomen kielen opetus tulee huomioida osana koulutusta.

5. KORKEAKOULUOPINNOT JA ELINIKÄINEN OPPIMINEN

Korkeakouluopintoihin siirtymisen sujuvoittamiseksi on panostettava ammatillisen- ja korkeakoulukoulutuksen yhteistyöhön. Ammatillinen osaaminen tuottaa vahvan perustan saman alan jatko-opinnoille. Mahdollisuus suorittaa ammattikorkeakoulututkinnon osia ammatilliseen perustutkintoon tulisi mahdollistaa kaikilla koulutusaloilla.

Ammatilliseen koulutukseen suunniteltu yleissivistävien opintojen lisääminen edesauttaa sekä työelämätaitojen kehittymistä että jatko-opintoja korkeakouluissa. Lisäys ei kuitenkaan saa tapahtua ammatilliseen osaamiseen valmistavien opintojen kustannuksella. Samoin avoimen korkeakouluväylän kehittäminen joustavaksi korkeakouluopintoihin siirtymisväyläksi on kannatettavaa.

Lukio-opiskelijoille mahdollisuus suorittaa tulevia korkeakouluopintoja tukevia ammatillisia opintoja lisää korkeakouluopintojen tehokkuutta sekä vahvistaa työelämässä tarvittavaa osaamista. Ilman ylioppilastutkinnon jälkeistä korkeakouluopiskelupaikkaa jääville tulisi järjestyä välivuoden ajaksi tulevia korkeakouluopintoja tukevaa ammatillista koulutusta, johon sisältyy valmennusta korkeakouluopintoihin tai vaihtoehtoisesti tarjota mahdollisuutta suorittaa ammatillinen perustutkinto ja näin varmistaa, etteivät opinnot pääty ylioppilastutkinnon jälkeen.

Ammatillisella- ja lukiokoulutuksella tulee jatkossakin kuitenkin olla selvä oma profiilinsa, vaikka yhteistyön lisääminen onkin edellä mainitusti kannatettavaa.

Eri väyliä tuleville opiskelijoille on myös harkittava vaihtoehtoisia korkeakouluopintojen aloitustapoja, jotta siirtyminen korkeakouluopintoihin olisi jouhevaa. Lukion kautta korkeakouluopintoihin siirtyville tulee painottaa opiskelualan perustaitoja ja ammatillisen koulutuksen kautta tuleville yleissivistäviä opintoja. Nämä toimenpiteet vähentävät ensimmäisen korkea-kouluvuoden tyhjäkäyntiä ja lyhentävät opiskeluaikoja. Lisäksi on huolehdittava siitä, että myös myöhemmin työelämästä korkeakouluopintoihin siirtyville luodaan väylä työelämän ja korkeakouluopiskelun välille.

Korkeakouluopinnot eivät voi olla ainoa väylä elinikäiselle oppimiselle. Osaamisen täydentämiseen tähtäävien opintojen – kuten ammatillisten tutkintojen tutkinnon osien – sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sisältöön, saatavuuteen ja saavutettavuuteen on myös panostettava.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

-

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

-

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Juhantila Olli-Pekka
Salon seudun koulutuskuntayhtymä